

Arnhem en Nijmegen zijn anders gaan denken

In 1988 wees het Rijk in de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening de steden Arnhem en Nijmegen aan als één van de stedelijke knooppunten van Nederland. De stedelijke knooppunten waren geselecteerd met het oog op de efficiënte inzet van middelen voor grootschalige overheidsvoorzieningen.

G.J. VAN VILSTEREN*

Met het uitbrengen van de VINEX kreeg het gebied Arnhem-Nijmegen de status 'knooppunt van nationale positie' toegekend. Het rijk wil daarmee de bestuurlijke samenwerking tussen beide steden en hun buurgemeenten ondersteunen ter versterking van de regionale functie die ze vervullen. Wat is nu eigenlijk het knooppunt Arnhem-Nijmegen? Is het het eindpunt van een ontwikkeling naar nieuwe bestuursvormen, of slechts een tussenstation in een brede maatschappelijke ontwikkeling? Is het een planologisch concept voor regionale ontwikkeling, verbonden met de Vierde Nota? Alle antwoorden luiden min of meer bevestigend. Het moment van introductie in deze regio is goed getimed, op een moment namelijk dat een brede maatschappelijke ontwikkeling van een nieuwe regionale integratie in gang is gezet. Een ander aspect van het knooppunt is het bestuurlijke. Een nieuwe bestuursvorm doemt op.

SAMENWERKING

De brede ontwikkeling van regionale bewustwording is ontstaan met een actie van het regionale dagblad *De Gelderlander* in 1985. In een speciale editie werd de intensieve verhouding tussen Arnhem en Nijmegen aan de orde gesteld en werd opgeroepen tot meer samenwerking. Het bedrijfsleven pakte via de beide Kamers van Koophandel van Nijmegen en Arnhem de boodschap op met het uitbrengen van het rapport *Meerwaarde voor Midden-Gelderland* (1986). Het roept op tot bundeling van

krachten in de regio.

De Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening en de VINEX bezien het Knooppunt Arnhem-Nijmegen in internationaal perspectief. Nederland ziet men als poort van Europa en Midden-Gelderland ligt daarbij gunstig tussen de *mainports* in de Randstad, het Roergebied en Zuid-Duitsland. De nadruk op het verder ontwikkelen van infrastructuur en transportmodaliteiten (de Betuwelijn, Hoge Snelheids Trein-Oost, de snelwegen A-15 en A-12 en containervervoer) versterkt de potentie voor economische groei van de regio.

De jaren tachtig bracht ook in het regionaal-economisch beleid het adagium 'Steden en regio's op eigen kracht'. In de Vierde Nota komt tot uitdrukking dat ruimtelijke ordening de grondslag kan leggen voor verdere economi-

sche groei, waarbij wordt uitgegaan van de groeipotentie van steden en regio's.

RUIMTEBEHOEFTE

Veel aandacht is besteed aan de ruimtebehoefte van de beide steden. Een uitbreiding op de andere oever van de Waal voor Nijmegen en een sprong over het spoor voor Arnhem vormen, samen met de al genoemde infrastructuure werken, de belangrijkste projecten. Verzet is er geweest van de Overbetuwe plattelandsgemeenten, met name tegen de woningbouwlocaties voor de beide centrale steden, en tegen de bestuurlijke samenwerking in één

knooppuntgebied. Cruciaal in deze periode waren de voornemens van het Rijk in de nota *Besturen Op Niveau (BON)* en de *Kaderwet Bestuur in verandering*. Het ministerie van Binnenlandse Zaken deed daarin voorstellen op meso-niveau om te komen tot provincies nieuwe-stijl in een aantal knooppuntgebieden en voor hervorming van gemeenten. Na een lange voorbereiding door Gedeputeerde Staten en Binnenlandse Zaken werd eind 1993 de instelling van het Regionaal Openbaar Lichaam Knooppunt Arnhem-Nijmegen met het karakter van projectorganisatie een feit. De Kaderwet verschaft de grondslag voor een aantal taken. Of deze organisatie omgezet zal worden in een stadsprovincie is na de gebeurtenissen bij de voorgenomen stadsprovincies Amsterdam en Rotterdam hoogst dubieus. Tot nog toe heeft men zeer pragmatisch besloten om op de ingeslagen weg voort te gaan en -zo lijkt het- met succes. Het doel van een meer uitgebreide regionale samenwerking wordt meer en meer gehaald. De rol van de provincie Gelderland is duidelijk positief voor de regionale samenwerking maar negatief ten aanzien van de verandering van de bestuurlijke structuur. Daarbij speelt ook de onzekerheid over de bevoegdheden en omvang van gemeenten nog steeds een rol. Inmiddels is in deze regio wel een andere bestuurscultuur ontstaan, hetgeen al als grote winst gezien kan worden.

De rivaliteit tussen de bestuurlijke niveaus brengt ook goede zaken op gang. De provincie Gelderland en de grote gemeenten worden alerter gemaakt op hun eigen taken. Nieuwe regionale samenwerkingsverbanden komen tot stand, zoals ESKAN (Economische Stimulerings Agency) en RDA (*Regional Development Agency*). Het projectbureau KAN vervult daarbij een stimulerende functie. Naarmate de plannen concreter worden neemt ook de noodzaak van samenwerking toe. Belangrijk is dat de regio meer in de eigen kracht is gaan geloven. Arnhem en Nijmegen staan niet meer met de ruggen tegenover elkaar, omringd door argwanende bureaus.

*Drs G.J. van Vilsteren is werkzaam bij de vakgroep Sociale Geografie, Faculteit der Beleidswetenschappen aan de Katholieke Universiteit Nijmegen